

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ПНЗПО «Київський інститут
післядипломної педагогічної освіти»

К.О. Кушдавлатова

28.07.2023 р.

ТИПОВА ПРОГРАМА підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Ефективна дистанційна освіта: від онлайн-уроку до віртуальної школи»

Розробник(и): Приватний навчальний заклад післядипломної освіти «Київський Інститут післядипломної педагогічної освіти», ЄДРПОУ 44345732

Рецензент(и): Директор ПНЗПО «Київський інститут післядипломної педагогічної освіти» Кушдавлатова К.О.

Термін дії програми: з 2025 до 2030 року

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність типової програми – Дистанційне навчання стало невід'ємною частиною освіти, що вимагає переосмислення методів взаємодії, оцінювання та мотивації учнів через екран.

Цільова група: Вчителі всіх спеціальностей, методисти, адміністратори, які організують онлайн-навчання.

Обсяг (тривалість): Загальний обсяг підвищення кваліфікації за цією програмою в межах одного освітнього циклу становить від 2 до 30 годин (0,06-1 кредит ЄКТС) та визначається індивідуально залежно від кількості обраних слухачем освітніх компонентів (тем). Слухач може проходити програму повторно, обираючи нові теми. У кожному випадку у сертифікаті зазначається фактично пройдений обсяг годин та тематика навчання.

Особливості реалізації програми – Програма має модульну структуру та реалізується у вигляді окремих освітніх циклів. У межах одного освітнього циклу слухач обирає одну або кілька тем відповідно до власних освітніх потреб. Кожна тема є логічно завершеним освітнім компонентом та може реалізовуватися автономно. Підсумковий обсяг підвищення кваліфікації в межах одного циклу формується шляхом накопичення обраних тем і становить від 2 до 30 годин. Слухач може проходити програму повторно, обираючи нові теми. За результатами кожного освітнього циклу видається окремий документ про підвищення кваліфікації із зазначенням фактично пройдених годин та тематики навчання.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна

Мета підвищення кваліфікації – Розвиток навичок проектування якісного цифрового освітнього контенту та управління віртуальним класом.

Завдання підвищення кваліфікації:

- Опанування інструментів для відеоконференцій та взаємодії
- Методика розробки інтерактивних домашніх завдань
- Цифровий етикет та безпека в онлайн-просторі
- Стратегії формувального оцінювання при дистанційному навчанні

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- цифрова компетентність
- дистанційно-педагогічна майстерність

- організаційна гнучкість
- медіаграмотність

Очікувані результати підвищення кваліфікації: Педагоги навчаться створювати динамічні онлайн-уроки, зможуть налагодити ефективний зворотний зв'язок та забезпечать високу залученість учнів незалежно від місця перебування.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації - Оцінювання здійснюється на основі виконання рекомендованих практичних та самостійних завдань, участі в проєктній діяльності, тестування або підсумкової роботи відповідно до програми.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації - Сертифікат або свідоцтво про підвищення кваліфікації встановленого зразка із зазначенням теми, обсягу годин та кредитів ЄКТС відповідно до вимог законодавства

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Навчально-тематичний план відображає перелік можливих курсів (тем), що реалізуються в межах програми. Проходження всіх тем, наведених у плані, не є обов'язковим. Кожна тема є окремим освітнім компонентом і може реалізовуватися автономно.

№	Назва теми	Лекції, год	Самостійна робота, год (мін.-макс.)	Усього, год (мін.-макс.)
1	Сервіси і додатки Google для організації спільної та командної роботи онлайн	1	1-29	2-30
2	Сучасні інструменти для колективної роботи в умовах дистанційного навчання	1	1-29	2-30
3	Цифрова компетентність педагога в умовах дистанційного навчання. Інтернет-безпека.	1	1-29	2-30
4	Дистанційне навчання в умовах війни: управлінський аспект	1	1-29	2-30
5	Онлайн інструменти комунікації з учнями в умовах дистанційного навчання та Воєнного стану.	1	1-29	2-30
6	Медіаінформаційна грамотність під час Війни. Як захистити учнів від небезпеки у соцмережах.	1	1-29	2-30
7	Інтерактивні презентації у Power Point. Прості кроки до цікавих уроків.	1	1-29	2-30
8	Мотивуючі активності під час онлайн навчання. Родзинки дистанційних уроків.	1	1-29	2-30
9	Актуальні питання дистанційної освіти: синхронна взаємодія, практичні інструменти, зворотний зв'язок.	1	1-29	2-30
10	Надихаємо учнів до навчання: лайфхаки для цікавих уроків.	1	1-29	2-30
11	Революція в класі: Додатки Google для оптимізації навчального процесу.	1	1-29	2-30
12	Розвиток критичного мислення та медіаграмотності учасників освітнього процесу.	1	1-29	2-30
13	Підтримка та мотивація у роботі з дітьми з ООП. Створення безпечного середовища.	1	1-29	2-30
14	Ефективні конструктори навчального контенту Quizwhizzer та Gimkit	1	1-29	2-30

№	Назва теми	Лекції, год	Самостійна робота, год (мін.-макс.)	Усього, год (мін.-макс.)
15	Гейміфікація навчання з допомогою Quizwhizzer та Gimkit: збільшення мотивації учнів та зацікавленості до предметів.	1	1-29	2-30
16	Інтерактивні платформи Quizwhizzer та Gimkit: відтворення традиційних уроків в ігровому форматі.	1	1-29	2-30
17	Від пасивного сприйняття до активного навчання: інструменти для створення інтерактивного контенту	1	1-29	2-30
18	Підвищення мотивації учнів через цифрові платформи: як інтегрувати Quizlet, Bamboozle, Bouquet та Factile у сучасне навчання	1	1-29	2-30

3. ЗМІСТ ТИПОВОЇ ПРОГРАМИ

Тема 1. Сервіси і додатки Google для організації спільної та командної роботи онлайн

Ключові питання теми: Під час пандемії сучасна освіта зіткнулася із проблемою організації дистанційного навчання. є велика кількість додатків та сервісів для організації спільної та командної роботи, зокрема це додатки Google, які є безпечними, безкоштовними і надзвичайно ефективними

Тема 2. Сучасні інструменти для колективної роботи в умовах дистанційного навчання

Ключові питання теми: в отриманні практичних знань та умінь, чіткого зрозумілого алгоритму роботи з сучасними онлайн інструментами для організації дистанційного навчання та сервісами Google

Тема 3. Цифрова компетентність педагога в умовах дистанційного навчання. Інтернет-безпека.

Ключові питання теми: В сучасних, карантинних умовах проведення навчальних занять все більш гостро постає проблема безпеки та приватності усіх учасників навчального процесу як вчителів так і учнів, оскільки кількість активних користувачів та їх персональних даних із масовим переходом на дистанційне навчання різко зросла по усьому світі, а разом із ними зросла і кількість 'фахівців' із викрадення даних користувачів, інтернет-шахрайства, викрадення даних, тощо. Тому існує гостра необхідність вироблення у педагогічних працівників системи заходів для запобігання інцидентам порушення безпеки даних, та вироблення алгоритму дій у разі виникнення таких інцидентів.

Тема 4. Дистанційне навчання в умовах війни: управлінський аспект

Ключові питання теми: Дистанційне навчання — сукупність інформаційних технологій та методик викладання, які передбачають здобуття освіти без фізичної присутності здобувачів у навчальному закладі.

Тема 5. Онлайн інструменти комунікації з учнями в умовах дистанційного навчання та Воєнного стану.

Ключові питання теми: Сучасний вчитель бажає максимально отримати практичних знань та умінь, чіткого зрозумілого алгоритму роботи з сучасними онлайн інструментами, зокрема освоїти інструментарій віртуальних дошок та розглянути перспективи їх

використання в освітньому процесі в умовах змішаного навчання

Тема 6. Медіаінформаційна грамотність під час Війни. Як захистити учнів від небезпеки у соцмережах.

Ключові питання теми: актуальність та важливість формування інфомедійної грамотності, зумовлена тим, що сучасний медіапростір створює нову дійсність, а також збільшує безмежні інформаційні потоки, що робить інформацію доступною для великого загалу користувачів. У лекції акцентується увага на важливості розвитку критичного мислення та інфомедійної грамотності.

Тема 7. Інтерактивні презентації у Power Point. Прості кроки до цікавих уроків.

Ключові питання теми: Сучасні мультимедійні технології вивчення української мови та літератури. Прості кроки та цікаві ідеї для презентацій, Створення вікторин, ігор, інтерактивних аркушів у Power Point

Тема 8. Мотивуючі активності під час онлайн навчання. Родзинки дистанційних уроків.

Ключові питання теми: Із запровадженням воєнного стану багато шкіл надають освітні послуги із використанням технологій дистанційного навчання. Наразі відчутна потреба у виборі цікавих активностей під час онлайн-уроків.

Тема 9. Актуальні питання дистанційної освіти: синхронна взаємодія, практичні інструменти, зворотний зв'язок.

Ключові питання теми: Ознайомлення з Положенням про дистанційне навчання, законодавством, яке регулює процес реалізації дистанційної освіти; опрацювання успішних кейсів реалізації дистанційної освіти в закладах загальної середньої освіти; створення переліку нових актуальних ресурсів для дистанційної освіти

Тема 10. Надихаємо учнів до навчання: лайфхаки для цікавих уроків.

Ключові питання теми: 1. Як створити ментальну карту за допомогою застосунків: онлайн і офлайн 2. Якісний візуальний контент для вчителя 3. Гайд: що? навіщо? як? на прикладі історії або громадянської освіти

Тема 11. Революція в класі: Додатки Google для оптимізації навчального процесу.

Ключові питання теми: Під час пандемії та війни сучасна освіта зіткнулась із проблемою організації дистанційного та змішаного навчання, організацією синхронного та асинхронного дистанційного навчання, проблемою освітян були вибір платформи та недостатня обізнаність з їх використання. Про переваги та плюси платформ для дистанційного навчання

Тема 12. Розвиток критичного мислення та медіаграмотності учасників освітнього процесу.

Ключові питання теми: актуальність та важливість розвитку медіаграмотності та критичного мислення зумовлена тим, що сучасний медіапростір створює нову дійсність, що робить інформацію доступною для великого загалу користувачів. Саме тому в лекції акцентується увага на важливості розвитку інфомедійної грамотності та формування навичок свідомого сприйняття інформації.

Тема 13. Підтримка та мотивація у роботі з дітьми з ООП. Створення безпечного середовища.

Ключові питання теми: Сучасна школа відчуває потребу у створенні безпечного середовища для учнів, які мають складнощі та освітні проблеми у навчанні, у побудові чітких алгоритмів роботи та підтримки учнів

Тема 14. Ефективні конструктори навчального контенту Quizwhizzer та Gimkit

Ключові питання теми: Опрацювати теорію та методику створення інтерактивних ігор за допомогою сервісів Quizwhizzer та Gimkit ; сформувати навички конструювання інтегрованого навчального продукту

Тема 15. Гейміфікація навчання з допомогою Quizwhizzer та Gimkit: збільшення мотивації учнів та зацікавленості до предметів.

Ключові питання теми: Опрацювати теорію та методику створення інтерактивних ігор за допомогою сервісів Quizwhizzer та Gimkit ; сформувати навички конструювання інтегрованого навчального продукту

Тема 16. Інтерактивні платформи Quizwhizzer та Gimkit: відтворення традиційних уроків в ігровому форматі.

Ключові питання теми: Опрацювати теорію та методику створення інтерактивних ігор за допомогою сервісів Quizwhizzer та Gimkit ; сформувати навички конструювання інтегрованого навчального продукту

Тема 17. Від пасивного сприйняття до активного навчання: інструменти для створення інтерактивного контенту

Ключові питання теми: 1.Що таке інтерактивне навчання? 2. Як залучити учнів, підвищити їхню мотивацію та ефективність навчання? 3.Короткий огляд можливостей Quizlet, Bamboozle, Vouquet та Factile.

Тема 18. Підвищення мотивації учнів через цифрові платформи: як інтегрувати Quizlet, Bamboozle, Vouquet та Factile у сучасне навчання

Ключові питання теми: 1.Що таке інтерактивне навчання? 2. Як залучити учнів, підвищити їхню мотивацію та ефективність навчання? 3.Короткий огляд можливостей Quizlet, Bamboozle, Vouquet та Factile.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи:

1. Закон України Про вищу освіту
2. Закон України Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій
3. Закон України Про дошкільну освіту
4. Закон України Про загальну середню освіту
5. Закон України Про інноваційну діяльність
6. Закон України Про наукову і науково-технічну діяльність
7. Закон України Про наукову і науково-технічну експертизу
8. Закон України Про освіту
9. Закон України Про позашкільну освіту
10. Закон України Про професійно-технічну освіту
11. Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні
12. Національна доктрина розвитку освіти
13. Положення про державний вищий навчальний заклад
14. Положення про дистанційне навчання
15. Положення про інституту післядипломної педагогічної освіти

16. Положення про організацію навчального процесу
17. Постанова кабінету міністрів України від 28.03.2002 № 379 Про затвердження Державної програми "Вчитель"

Основна література:

1. Абетка для директора. URL: <https://bit.ly/2YDTDXJ>
2. Автономія як шлях до ефективного менеджменту школи : методичні рекомендації / Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевські В. - К., 2019. - 47 с.
3. Автономія як шлях до ефективного менеджменту школи. Методичні рекомендації. / Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевські В. Київ, 2019, 47 с.
4. Айві А. Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультування: сприяння розвитку клієнта. Пер. з англ. Київ.: Сфера, 1998. 342 с.
5. Бех І. Д. Рефлексія у духовному «Я» особистості. Рідна школа. 2011. №8-9.
6. Бех І. Д. Рефлексія у духовному «Я» особистості. Рідна школа. 2011. №8-9. С. 9-14.
7. Брюховецький В.С. Ліна Костенко: Нарис творчості. К.: Дніпро, 1990. 262 с.
8. Використання ігрових технологій під час вивчення біології / Уклад. К.М. Задорожний. Харків: Вид. група «Основа», 2010. 141 с.
9. Волощенко О., Козак О. Інтеграція медіаграмотності у навчальний предмет «Я досліджую світ» : навчально-методичний посібник. Київ : Академія вільної преси, Центр вільної преси, 2020. 36 с.
10. Вчимося вчитися та критично мислити. Нестандартні завдання за темами тижнів до курсу «Я досліджую світ». 1 клас. / авт. - упоряд. Н.В.Маценко, Н.В.Свір. Харків : вид. група «Основа», 2019. 133 с.
11. Даниленко Л.І. Національно-патріотичне виховання учнів на уроках біології: метод. посібник / Л.І. Даниленко, С.О. Гончаренко, Т.В. Громова та ін. Черкаси: КНЗ «ЧОІПОПП Черкаської обласної ради», 2017. 79 с.
12. Державний стандарт базової загальної освіти : постанова КМУ від 30.09.2020 № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
13. Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа» : Постанова КМУ від 04.04.2018 № 237 (зі змінами від 05.07.2024 №796). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/237-2018-%D0%BF#Text>
14. Дії населення в умовах надзвичайних, несприятливих побутових та нестандартних ситуацій: практичний посібник / М.А. Скидан, О.М. Євдін, В.М. Могильниченко, О.В. Горіцький, О.П. Жихарев, О.М. Крикун; За заг. редакцією к.м.н. М.А. Скидана. Київ: Атіка-Н, 2007. 92 с.
15. Євтух М. Б., Пінковська Е. А., Черкашина Т. В. Методики особистісно-професійного самовдосконалення суб'єкта педагогічної діяльності на засадах самопізнання : навч.-метод. посіб. : для педагогічних працівників. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2015. 400 с.
16. Закони екології Коммонера. URL: <https://bit.ly/3VzEWjA>
17. Зеленська Л. Д. Мовно-комунікативна компетентність учителя-коуча, ментора, тьютора, фасилітатора (на прикладі програми «Освітологія»). Молодь і ринок. № 9(195). 2021 С. 16-20. 28.
18. Зеленська Л.Д. Мовно-комунікативна компетентність учителя-коуча, ментора, тьютора, фасилітатора (на прикладі програми «Освітологія»). Молодь і ринок. № 9(195). 2021 С. 16-20.
19. Інновації, що приносять результат / упоряд. Т. М. Загорулько. Харків : Основа, 2016. 158 с.
20. Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі: колективна

монографія / За заг. редакцією Г. Л. Єфремової. Суми : вид-во «СумДПУ імені А. С. Макаренка», 2020. 444 с.

21. Календар морально-патріотичних цінностей сучасного школяра: науково-методичний посібник / Н.М. Степанова, В.С. Кудін. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2020. 152с.
22. Калініна Л. М. Реформування освіти в Чеській республіці. Вересень. 2013. № 1-2 (62-63). С. 10-24.
23. Керівництво МПК з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайної ситуації. Київ : Унів. вид-во Пульсари, 2017. 216 с.
24. Кобинець Я. Підходи Нової української школи, або Шлях до дитячого серця. URL: <https://bit.ly/3Fjy05x>. Дата перегляду: 30.11.2022.
25. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, №34-35, ст. 458. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
26. Лук'янова Л.Б. та ін. Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади: [монографія]. Київ : Педагогічна думка, 2012. 272 с.
27. Мариновська О. Інтегральна технологія навчання: від теорії до практики. Початкова освіта. 2011. № 32 (608). С. 3-5.
28. Меморандум співпраці між усіма учасниками освітнього процесу: педагогами, учнями та батьками. URL: <https://bit.ly/3zxHqYt>
29. Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти : наказ МОНУ від 13.07.2021 №813. URL: <http://surl.li/dyrzc>
30. Нова українська школа : розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в системі інтегрованого навчання : навчально-методичний посібник / І. Старагіна, В.Терещенко, А.Панченко. Харків : Соняшник, 2020. 176 с.
31. Нова українська школа зустрічає першокласників / авт.-уклад. Л.Добровольська, В.Андросова. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2018. 216 с.
32. Організація і надання першої медичної допомоги населенню в надзвичайних ситуаціях : навч. посіб. для студ. вищ. мед. навч. закл. II-IV рівня акредитації / В. С. Тарасюк та ін.; ред. В. С. Тарасюк. Вінниця : Нова Книга, 2007. 144 с.: рис., табл.
33. Ощепко Т.В. Професійна компетентність керівника загальноосвітнього навчального закладу. URL: <https://bit.ly/3vbYTQA>
34. Пішун С.Г. Позитивний ресурс власного «Я» в координатах професійної діяльності майбутнього педагога. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2019. Вип. 32. С. 367-372.
35. Повстин О. В. Інтеграція знань як один з дидактичних принципів сучасної освіти. URL: http://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/files/povstyn_10.pdf.
36. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641 : наказ МОН від 06.06.2022 № 527 (із змінами, внесеними згідно з наказом МОН від 23.06.2022 №586). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text>
37. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641 : наказ МОН України від 06.06.2022 № 527 (із змінами, внесеними згідно з наказом МОН України від 23.06.2022 №586). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text>
38. Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти. Наказ МОН від 19.02.2021 №235. URL: <https://bit.ly/3C7tkvQ>
39. Рай М. Компас цінностей. Уроки 101 країни про цілі, лідерство і життя. Yakaboo Publishing, 2021. 368 с.

40. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія. Київ : НІСД, 2011. 336 с.
41. Стратегія фінансової грамотності. Національний банк України. URL: <https://bit.ly/3POU8Im>
42. Стрельников В. Ю. Роль емоційного інтелекту у забезпеченні здоров'я людини. Постметодика, 2010. № (6)97. С. 15-21.
43. Супервізія: професійна підтримка і професійний розвиток педагогів : поради для супервізорів (наставників). USAID, 2018. 60 с.
44. Сухомлинський В.О. Сто порад учителю. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5 тт. Київ: «Рад. школа», 1976. Т. 2. С. 600-601.
45. Топузов О.М. Освітнє партнерство в системі загальної середньої освіти: теорія і методологія. Київ : Інститут педагогіки : Педагогічна думка, 2021. 160 с.
46. Траутманн, Франц. Керівництво по інтервізії. Інститут Трімбос (Інститут психічного здоров'я і залежностей Голландії). Управління ООН по наркотикам і злочинності. Проектне Бюро в Балтійських країнах, 2010. 18 с.
47. Управлінське лідерство : виклики сьогодення : колективна монографія ; за заг. ред. В. В. Толкованова. Хмельницький : ПП Мельник А. А., 2013. 600 с.
48. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі: навч.-метод. посіб. / О.І. Пометун. Київ, 2020. 104 с.
49. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі: навч.-метод. посіб. О.І.Пометун. Київ, 2020. 104 с.
50. Фінансовий сенсей. Дія. Цифрова освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/finansovyy-sensey>
51. Читай, міркуй, твори: інтегровані компетентнісно орієнтовані завдання для учнів 3-4 класів Нової української школи / С. Гаряча, Л.Добровольська, В.Андросова. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2020. 68 с.
52. Basque J. La conception de cours à distance. Une réflexion. URL: <http://surl.li/eakwq>
53. Capt V. L'enseignement du français et le défi du numérique. URL: <http://surl.li/earop>
54. Ehsan Taebi. Reflection in a Spontaneous World. URL: <http://surl.li/eakxc>
55. Rynoos Robert S. & Nader Kathi (1988). Psychological first aid and treatment approach to children exposed to community violence: Research implications. Journal of Traumatic Stress, volume 1, pages 445-473.

Додаткова література:

1. Вознюк О. В., Дубасенюк О. В. Цільові орієнтири розвитку особистості у системі освіти: інтегративний підхід: [монографія]. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 684 с.
2. Вознюк Т.В. Сучасні ігрові види спорту: теорія та методика викладання: навчальний посібник. Вінниця:ФОП Корзун Д.Ю., 2017. 248 с. URL: <http://library.vspu.net/bitstream/handle/123456789/2367/D12.pdf> Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація : навчальний посібник / Н. П. Волкова. - К. : ВЦ «Академія», 2006. - 256 с.
3. Грицак Я., Комаров О. Шлях становлення української ідентичності. 2021 р. URL: <https://bit.ly/3ERW4L5>
4. Карамушка Л. М., Клокар Н. І, Філь. О. 1. Технологія формування управлінської команди освітньої організації. / Навчально-методичний посібник.// Біла Церква : КОІПОПК, 2008. 64 с.
5. Клокар Н. І. Освітній кластер як альтернативна модель професійного розвитку керівників закладів освіти. Вісник післядипломної освіти. Серія: Педагогічні науки. 2018. Вип. 6 (35). С. 94-109.
6. Лесько О. Й., Прищак М. Д., Залюбівська О. Б., Рузакова Г. Г. Етика ділових стосунків : навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2011. 310 с.

7. Менеджмент освітньої організації. Харків : ТОВ «Щедра садиба», 2017. 126 с.
8. Мойсеюк Неля. Педагогіка. URL: <https://bit.ly/3z9M8cc>
9. Новик І., Борисенко Ю., Венгловська О., Гладкова Г., Стягунова О. Підготовка супервізорів для закладів загальної середньої освіти: комплект навчально-методичного забезпечення. Київ. УІРО. 2024. URL: <https://bit.ly/3W23u8e>
10. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади / О. Кириленко, Б. Малиняк, В. Письменний, В. Русің // Асоціація міст України. - К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015.-396 с.Васянович Г. П. Педагогічна етика : навч. посіб. Г. П. Васянович. - Львів : Сподом, 2010.-420 с.
11. Про деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : Постанова КМУ від 21.08.2019 № 800 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ від 27.12.2019 №1133). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>.
12. Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності : наказ МОН України від 10.12.2021 р. № 1340. URL: <https://bit.ly/3XRhd0W>
13. Шість цеглинок методичний посібник / упор. О. Рома - The LEGO Foundation, 2018. 35с. URL: <https://cutt.ly/b0zhk4l>
14. Щербак О.І., Софій Н.З., Бович Б.Ю. Теорія і практика оцінювання навчальних досягнень: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, Лілея-НВ, 2014. 136 с.